

Муниципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: Збірник тез доповідей Дев'ятої щорічної всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 06 вересня 2024 р.).

ДІОРДІЦА І.

Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного та публічного права, Київський національний університет технологій та дизайну

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР В ПАРИЖІ 2024 РОКУ

У квітні 2024 року Міжнародний олімпійський комітет (МОК) запустив свою комплексну стратегію щодо штучного інтелекту (далі – ШІ) та спорту під назвою «The Olympic AI Agenda». Основна ідея полягає у тому, що штучний інтелект потрібно використовувати для підтримки, а не заміни продуктивності спортсмена [1].

Розробкою даного документа займалася група, яка була сформована із новаторів у сегменті ШІ, науковців, спортсменів і безпосередньо технологічних компаній.

Звертаю увагу, що одним із ключових напрямів став захист спортсменів від булінгу та насильства в інтернеті, особливо спрямованого проти жінок у спорті.

Одночасно із реалізацією зазначеної вище стратегії МОК, із метою гарантування безпеки під час проведення Олімпійських ігор в Парижі, французький уряд уклав контракти з чотирма компаніями – Videtics, Orange Business, ChapsVision та Wintics.

Наріжним каменем впровадження технологій ШІ задля забезпечення безпеки Олімпійських ігор стала позиція низки правозахисних організацій щодо використання системи розпізнавання облич.

Так, 23 листопада 2022 року у французькій газеті Le Parisien було опубліковано статтю, в якій інформувалося про те, що уряд Франції відмовився від проєкту впровадження системи розпізнавання облич для підтримки заходів безпеки на Олімпійських іграх 2024 року в Парижі [2]. Однак, дебати про можливе впровадження систем розпізнавання облич під час Олімпійських ігор набули широкої дискусії, яка розділяє політичних лідерів, науковців, новаторів сегменту ШІ щодо того, чи необхідно використовувати біометричні системи, керовані штучним інтелектом, для моніторингу громадських місць.

Перш ніж заглиблюватися в деталі, необхідно з'ясувати сутність поняття технології розпізнавання облич за законодавством Франції. Національна комісія з інформатики та свободи (CNIL) визначає цю технологію як «імовірнісний додаток для розпізнавання обличчя, який може автоматично розпізнавати особу на основі атрибутів її обличчя з метою її автентифікації або ідентифікації» [3].

Ця технологія може бути використана для двох основних функцій – верифікації та ідентифікації. Функція верифікації в основному передбачає

Муниципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: Збірник тез доповідей Дев'ятої щорічної всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 06 вересня 2024 р.).

порівняння 1:1 між окремим зображенням обличчя користувача (наприклад, зробленим електронною рамкою на кордоні) та біометричною фотографією, що зберігається в біометричному токени (наприклад, в паспорті). Верифікація найчастіше розглядається як синонім до «автентифікація» .

З іншого боку, методи ідентифікації передбачають порівняння одного зображення обличчя з безліччю зображень, що містяться в базі даних. Ці методи використовуються, наприклад, правоохоронними органами для ідентифікації підозрюваного.

Французьке агентство DPA у своєму звіті зазначило, що дана технологія, відома як «комп'ютерний зір», яка є однією з гілок «штучного інтелекту», що полягає в оснащенні систем можливостями цифрового аналізу зображень шляхом вилучення такої інформації, як розпізнавання образів, аналіз рухів, виявлення об'єктів [4].

Такі технології на основі штучного інтелекту дедалі частіше застосовуються для найрізноманітніших цілей, зокрема для моніторингу спортивних об'єктів. Наприклад, уряд Нідерландів профінансував план впровадження інтелектуального відеоспостереження на трьох стадіонах у Нідерландах з метою боротьби з дискримінацією під час футбольних матчів Ередивізії. Зокрема, на арені «Де Кюїп», домашньому стадіоні ФК «Феєнорд», використовується технологія для визначення причин дискримінаційної поведінки, способів її виявлення та припинення в зародку. Технологія також може визначати настрої інших уболівальників, які перебувають поруч з таким проявом дискримінації [5].

Незважаючи на те, що ця технологія все частіше впроваджується на спортивних об'єктах, існує дуже мало оцінок щодо того, чи було її застосування успішним у забезпеченні ефективної безпеки на заходах. Незважаючи на нестачу інформації, системи, керовані штучним інтелектом, часто сприймаються або представляються як панацея для забезпечення безпеки великих масових заходів.

Технології розпізнавання обличчя в основному дозволяють автоматизовано обробляти зображення обличчя з метою ідентифікації або автентифікації особи, саме тому вони використовувалися на великих громадських заходах по всьому світу, таких як Олімпійські ігри в Токіо (з метою автентифікації) і Чемпіонат світу з футболу, що проходив в Катарі. Зокрема, в Катарі під час проведення Чемпіонату світу з футболу, що проходив на 8 стадіонах, застосовувалися 15 000 камер відеоспостереження, підключених до систем розпізнавання обличчя. З цієї точки зору розпізнавання обличчя сприймається як потужний інструмент безпеки, що дозволяє правоохоронним органам контролювати громадські місця.

Мабуть, легко зрозуміти, чому французька влада була зацікавлена у впровадженні розпізнавання обличчя для підтримки заходів безпеки на Олімпійських іграх 2024 року в Парижі.

Зрештою, від систем авторизації та ідентифікації відмовилися як від засобу підтримки заходів безпеки на Олімпійських іграх. Так, міністр внутрішніх справ Франції заявив, що «я не є прихильником розпізнавання обличчя, інструменту, який є суспільним вибором і який пов'язаний з певним ризиком – тому що я вважаю, що

Муниципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: Збірник тез доповідей Дев'ятої щорічної всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 06 вересня 2024 р.).

у нас немає засобів гарантувати, що цей інструмент не буде використаний проти громадян за іншого режиму» [6].

Незважаючи на те, що французький уряд для забезпечення безпеки спортивних заходів під час Олімпійських ігор 2024 року в Парижі зрештою відмовився від свого проекту з розпізнавання облич, він вирішив дозволити впровадження інших відеопристроїв, керованих штучним інтелектом.

Тобто, замість розгортання технологій розпізнавання облич французький уряд обрав іншу технологію, яка є менш інвазивною, а саме використання смарт-камер. Основна відмінність між смарт-камерами і розпізнаванням облич полягає в тому, що в той час як метою розпізнавання облич є ідентифікація або автентифікація особи, смарт-камери можуть мати кілька цілей, починаючи від аналізу і закінчуючи категоризацією об'єктів або осіб.

Смарт-камери не обробляють біометричні дані і не призначені для ідентифікації осіб. Однак, навіть якщо смарт-камери не обробляють біометричні дані, це не означає, що вони не становлять ризиків для прав і свобод людини, оскільки вони можуть обробляти інші типи персональних даних. Це також означає, що їх слід вважати більш інтрузивними, ніж «традиційні» системи відеоспостереження, оскільки, як пояснює CNIL, смарт-камери за своєю природою дуже відрізняються від традиційних систем відеоспостереження, оскільки «людей більше не просто знімають, а аналізують в автоматизованому режимі, в реальному часі, щоб зібрати певну інформацію про них» [7].

Ризики, які становлять системи розумних камер, залежать від мети і способу їх використання. Наприклад, система, яка впливає або приймає рішення, що індивідуально впливає на людину, не становить такого ж ризику, як система, спрямована на невизначену групу людей або розгорнута в статистичних цілях.

У Франції немає спеціального закону, який би регулював використання розумних камер, однак це не означає, що ці системи не підлягають регулюванню або що вони де-факто дозволені чи заборонені.

Загалом, якщо системи розумних камер обробляють персональні дані, їх використання повинно відповідати принципам і правилам захисту даних: французькому Закону про обробку даних і свободи (*loi informatique et libertés*), а також Загальному регламенту про захист даних або Директиві про правоохоронні органи, якщо обробка здійснюється правоохоронними органами. Крім того, CNIL зазначає, що оцінка впливу на захист даних повинна проводитися «через інноваційний характер технології». Крім того, в деяких конкретних випадках законодавство про захист даних передбачає необхідність прийняття внутрішніх положень, наприклад, коли технологія використовується правоохоронними органами для запобігання злочинам. У таких випадках розгортання «розумного» відео вимагає наявності законодавчого або іншого нормативного документа, який би дозволяв або контролював їх законне застосування [8].

Отже, необхідно зазначити, що наразі немає чітких доказів чи ефективні такі розумні відеосистеми. Існує дуже мало інформації про минулі експерименти та їх результати. Наприклад, низка територіальних громад у Франції використовує штучний інтелект у поєднанні із зображеннями відеоспостереження для виявлення

Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: Збірник тез доповідей Дев'ятої щорічної всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 06 вересня 2024 р.).

кинутих сумок, стеження за громадським транспортом, управління світлофорами і т. ін. Так, муніципалітет Тулуза експериментував із програмним забезпеченням, яке виявляє підозрілі ситуації. Однак після оскарження цієї діяльності до суду, заступник міського голови заявив, що експерименти з розумними камерами не були «повністю задовільними» [8].

Як висновок необхідно зазначити, що Конституція України забороняє втручання в особисте і сімейне життя людини крім випадків, безпосередньо зазначених у самому Основному Законі. (наприклад, якщо таке втручання передбачено законом та здійснюється в інтересах національної безпеки).

Щодо практики застосування в Україні (як територіальними громадами, так і правоохоронними органами) системи розпізнавання облич та наявне нормативне регулювання, можна констатувати про існування суттєвих недоліків у національному законодавстві, а саме: відсутність правового режиму захисту зображення обличчя людини, законодавчих підстав для встановлення та застосування вуличних відеокамер із технологіями розпізнавання облич, відсутність запобіжників від зловживань такими технологіями, а також недотримання принципу пропорційності втручання у права людини. Це створює ризики порушень Україною міжнародно-правових зобов'язань, зокрема статті 8 ЄКПЛ (право на повагу до приватного і сімейного життя) [9].

Основними напрямками удосконалення чинного в Україні нормативного регулювання та забезпечення приватності громадян, уникнення можливих порушень прав людини, є такі:

1) у контексті впровадження технології розпізнавання облич важливо мати детальні правила, що регулюють обсяг і застосування заходів, а також надійні гарантії проти ризику зловживань і свавілля; потреба у правових гарантіях є значно більшою, коли йдеться про використання технології розпізнавання облич в реальному часі;

2) обробка персональних даних при застосуванні технології розпізнавання обличчя має бути виправданою та потребує високого рівня обґрунтування;

3) використання технології розпізнавання обличчя для криміналістичної ідентифікації підозрюваного за фотографіями та відео і, відповідно, використання технології розпізнавання обличчя в реальному часі для його розшуку та арешту повинно відповідати «нагальній суспільній потребі» та враховувати характер і тяжкість правопорушення.

Література:

1. Тартачний О. Штучний інтелект використовуватимуть на Олімпіаді у Парижі. Speka.media. 2024. URL: <https://speka.media/stucnii-intelekt-na-olimpiadi-r063q6>

2. Wesfreid M. Paris 2024 : pas de reconnaissance faciale aux JO. Le Parisien. November 23rd, 2022. URL: <https://www.leparisien.fr/politique/paris-2024-pas-de-reconnaissance-faciale-aux-jo-23-11-2022-4E3FP2XBWZC4LBY3B4UMPA3QPE.php?ts=1669200293918>

Муниципальная реформа в контексте евроинтеграции Украины: позиция власти, ученых, профсплоков та громадськості: Збірник тез доповідей Дев'ятої щорічної всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 06 вересня 2024 р.).

---

3. Facial Recognition: For a debate living up to the challenges. CNIL. November 15th, 2019. p.3. URL: <https://www.cnil.fr/sites/default/files/atoms/files/facial-recognition.pdf>

4. Image Recognition vs Computer Vision: Key Differences Explained. Deepomatic. January 15th, 2024. URL: <https://deepomatic.com/blog/difference-between-computer-vision-and-image-recognition>

5. Dutch clubs to deploy «smart technology» to fight fan racism. France 24. June 8th, 2022. URL: <https://www.france24.com/en/live-news/20220608-dutch-clubs-to-deploy-smart-technology-to-fight-fan-racism>

6. Sécurité des jeux Olympiques et Paralympiques de 2024 – Audition de M. Gérald Darmanin, ministre de l'intérieur et des outre-mer, Commission des lois. French Senate.

October 25th, 2022. URL: <https://www.senat.fr/compte-rendu-commissions/20221024/lois.html>

7. Caméras dit «augmentées» dans les espaces publics: la position de la CNIL. CNIL. July 19th, 2022. URL: <https://www.cnil.fr/fr/cameras-dites-augmentees-dans-les-espaces-publics-la-position-de-la-cnil>

8. Emery P. Toulouse : le pouvoir des caméras de vidéosurveillance. La Dépêche. January 3, 2019. URL: <https://www.ladepeche.fr/article/2019/01/03/2934369-toulouse-le-pouvoir-des-cameras.html>

9. Вюта Д. Технологія розпізнавання облич: позиція ЄСПЛ у справі Glukhin v. Russia. 6 жовтня, 2023. Центр демократії та верховенства права. URL: <https://cedem.org.ua/news/glukhin-v-russia/>